

Projekt „Okviri suradnje digitalnih infrastruktura u regiji – mogućnosti i potrebe na primjeru građe o znamenitim ličnostima znanosti i kulture“

Vedrana Juričić

Prijedlog programa u okviru teme DARIAH natječaja 2017. Cultural Heritage and Humanities Research.

Projekt *Okviri suradnje digitalnih infrastruktura u regiji – mogućnosti i potrebe na primjeru građe o znamenitim ličnostima znanosti i kulture (Cooperation Framework of Digital Infrastructure in the Region – Opportunities and Needs in Case of Material Concerning Famous People in Science and Culture)* prihvatio je i financijski potpomogao konzorcij DARIAH EU (Digitalna istraživačka infrastruktura za umjetnosti i humanistiku). Za uspješnu prijavu projekta, koji je u okviru natječaja konzorcija DARIAH EU za 2017. u području Kulturna baština i humanističko istraživanje obavila Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), važne su bile dvije pretpostavke. Prva je ostvarena 6. prosinca 2016., kada je HAZU donijela odluku o pristupanju konzorciju DARIAH EU, čime je prvi uvjet za prijavu na DARIAH natječaje za financiranje projekata bio ispunjen. HAZU je kao nova članica konzorcija prijavila projekt *Okviri suradnje digitalnih infrastruktura u regiji* 13. travnja 2017. Druga pretpostavka se odnosila na idejni koncept projekta, koji je spontano i logično uobličen tijekom rada na jednom drugom projektu – tematskom portalu *Znameniti i zaslužni Hrvati*.

Naime, sedam kulturnih i znanstvenih ustanova – Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), Knjižnice grada Zagreba (KGZ) i Državni arhiv u

Varaždinu (DAVŽ), te kasnije pridružene ustanove Leksikografski zavod Miroslav Krleža (LZMK), Muzej za umjetnost i obrt (MUO) i Institut za etnologiju i folkloristiku (IEF), surađivalo je tijekom prve polovice 2017. u projektu *Znameniti i zaslužni Hrvati*. Ovaj projekt izrade tematskog portala financijski je pomogla Zaklada Adris, a prijavu projekta i koordinaciju preuzela je HAZU. U vrlo ugodnoj i uspješnoj suradnji nastao je tematski portal *Znameniti.hr*. Suradnja partnerskih ustanova na ovom projektu nastavila se i nakon službenog završetka projekta u svibnju 2017., ali i na novom projektu konzorcija DARIAH EU o kojemu je ovdje riječ.

Tema DARIAH EU natječaja za 2017. godinu bila je javna kulturna baština (*Public Cultural Heritage*). O tome što sve obuhvaća ova tema ukratko govori uvodni tekst natječaja, iz kojega se razabiru neki ključni pojmovi: digitalna baština, autorska prava, uporaba digitalnog objekta, Povelja o ponovnoj uporabi, smjernice o tehničkim i formalnim obilježjima digitalnih objekata, razmjena informacija o kulturnoj baštini, društveni utjecaj kulturne baštine itd. Znanstvenici koji rade s informacijama o kulturnoj baštini odvajaju mnogo vremena kako bi utvrdili koja se prava primjenjuju na izvore s kojima rade, u smislu korištenja i, prije svega, ponovne uporabe, a te su im informacije potrebne kada objavljuju rezultate istraživanja koji su temeljeni na digitalnoj građi. Riječ je, dakle, o autorskim pravima te kako ih što lakše i brže utvrditi za brojne digitalne artefakte kulturne baštine. Stoga se u okviru projekta planiraju razraditi pitanja i problemi prikupljanja informacija o dopuštenjima za korištenje i ponovnu uporabu digitalnih objekata u

praksi. Inicijativa o Povelji o ponovnoj uporabi podataka (*Data Re-Use Charter initiative*) trebala bi olakšati i ubrzati uporabu kulturne baštine u digitalnom svijetu, kako istraživačima, koji digitalnu građu koriste u svojim istraživanjima, tako i kulturnim i znanstvenim ustanovama, koje bi širenjem jasne i dostupne informacije o autorskim pravima nad digitalnim objektima zapravo povećale korištenje same građe.

Suradnici koji su činili jezgru projekta *Znameniti i zaslužni Hrvati* također su se rado odazvali suradnji i na ovom projektu, u koji smo pozvali i dva nova sudionika iz Hrvatske – ICARUS HR te tvrtku ArhivPRO d.o.o. iz Koprivnice. S obzirom da se radi o međunarodnom konzorciju, suradnju smo proširili i među predstavnicima iz regije pa se tako iz Ljubljane priključio Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU), a iz Sarajeva Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine.

Projekt će trajati godinu dana. Započeo je potpisivanjem ugovora 28. kolovoza 2017., a operativno će završiti u ljeto 2018. godine. Završno izvješće pripremit će se za plenarni sastanak konzorcija DARIAH ERIC u Varšavi u studenom 2018. godine.

Opis projekta

Knjižnica HAZU-a koja je, uz konzultaciju sa suradnim ustanovama, sastavila prijedlog projekta, predložila je povezivanje ustanova organizacijom zajedničkih radionica na kojima bi se raspravila bitna pitanja iz domene

korištenja digitalne infrastrukture u kulturnim i znanstvenim zajednicama šire regije (Hrvatska, BiH i Slovenija). Naglasak će biti na pitanjima razmjene podataka i autorskim pravima. Istraživanje će uključiti ispitivanje interoperabilnosti digitalnih repozitorija kroz razmatranje mogućnosti povezivanja građe o znamenitim i zaslužnim pripadnicima triju država, što zapravo čini logično proširenje projekta *Znameniti i zaslužni Hrvati* izvan hrvatskih granica. Suradnja će obuhvatiti prikupljanje podataka o dostupnim digitalnim resursima i potrebi digitalizacije novih sadržaja, razmatranje pitanja autorskih prava te mogućnosti objave, korištenja i preuzimanja građe u digitalnom repozitoriju. Posebno je zanimljivo pitanje interoperabilnosti repozitorija tj. mogućnosti povezivanja metapodataka i uspostave jedinstvenog pristupa pretraživanju. Svi prikupljeni podaci, dogovori i preporuke zabilježiti će se u smjernicama o interoperabilnosti digitalnih infrastrukture u regiji. Temeljem smjernica doradit će se modul objave platforme Indigo, koji se koristi u svim ustanovama iz Hrvatske te testno u slovenskom ZRC SAZU. Modul objave će se doraditi za digitalne objekte čija su autorska prava još uvijek zaštićena te će se testirati na konkretnim primjerima iz prakse. Na rezultatima testiranja doradit će se smjernice o interoperabilnosti koje će biti javno dostupne za

komentare i nadopune u okviru mrežnog mjesta DARIAH HR.

Dvije radionice održat će se u Zagrebu, a po jedna u Ljubljani i Sarajevu. Preliminarni program radionica uključit će sljedeće teme:

- ♦ O suradnji znanstvenih i baštinskih institucija u regiji: definiranje tema koje bi bile uključene u smjernice (opće informacije, evidencije i planovi za digitalizaciju, standardizacija prakse – obrada, korištenje itd., planovi za zajedničke projekte); primjeri dobre prakse u svijetu i u regiji (izlaganja o digitalnim repozitorijima, vlastitoj praksi, projektima i sl.);
- ♦ Autorska prava: usporedba zakona, prakse, kako se snači u šumi propisa i različitoj praksi; koji su izvori, koje su nacionalne institucije za reguliranje prava; analiza modula za objavu (mogućnost prikaza u različitim rezolucijama, odrediti koje su rezolucije preporučljive, što s građom koja je još zaštićena, djela siročad itd.);
- ♦ Povezivanje metapodataka: ispitivanje metapodatkovnih profila za pojedine vrste građe u različitim ustanovama;
- ♦ Korisnici – analiza potreba na temelju upitnika i intervjua u

trima zajednicama te potreba edukacije kako bi se poboljšala podatkovna pismenost korisnika i testiranje pilot online smjernica i crowdsourcing.

Naposljedku, željeli bismo da predloženi projekt pridonese suradnji institucija znanosti i kulture u trima državama u domeni digitalne infrastrukture te da potakne njezin razvoj i korištenje kao i učinkovitiju komunikaciju između korisnika i institucija u regiji. Smjernice koje bismo izradili bile bi naš prilog inicijativi DARIAH konzorcija za stvaranje zajedničke povelje o digitalnoj infrastrukturi (*Data Re-Use Charter*). ■

Saznajte više o DARIAH aktivnostima:

DARIAH-HR. Digitalna istraživačka infrastruktura za umjetnost i humanistiku u Republici Hrvatskoj:
<http://dariah.hr/hr/naslovnica/>

DARIAH News: <http://www.dariah.eu/news/dariah-news.html>

DARIAH Dates and Calls: <http://www.dariah.eu/news/dariah-dates-calls.html>